

KERTJEINKBEN A TERMÉSZET-BELSŐ UDVAROK, BELSŐ KERTEK

Hasznos tippek és tanácsok

A városok, így Budapest is, egyre gyorsuló ütemben növekednek, sűrűsödnek, épülnek be. Ezzel párhuzamosan folyamatosan csökken települési zöldterületeink kiterjedése, mely közvetlenül hozzájárul lakóhelyeink életminőségének romlásához. Ez azért sem előnyös, mert a különféle zöldfelületek azok, amelyek a várost élhetőbbé, szerethetőbbé teszik. Nekünk, városlakóknak szükségünk van arra, hogy a természet legalább alakított formában megjelenjen, körülvegyen minket, mert ettől lesz egészségesebb a környezetünk és mi magunk is.

A kertek, köztük a legkisebb belső udvari kertek is részét képezik a zöldinfrastruktúra-hálózatnak (parkok, fasorok, vízfolyások, zöldtetők stb.), amely a természet és az élő növényzet pozitív hatásait még tovább növeli városi környezetben. Ilyen pozitív hatások például az oxigén termelése, a széndioxid megkötése, a páratartalom növelése, a zaj csökkentése, a levegőben lévő por és szennyezőanyagok szűrése, megkötése, a csapadékvíz felszívása és párologtatása, a városklíma javítása, élőhelyteremtés temérdek élőlénynek, állatfajnak, és sorolhatnánk még sokáig.

Ha kertünk természetközeli, mi magunk nemcsak megfigyelői, hanem tevékeny részesei lehetünk a természet működésének. A csapadékvíz helyben tartásával, hasznosításával visszapótolhatjuk az értékes talajvízkincset. A talajélet további támogatásával kedvezünk a talajban és a felszínen élő mikroorganizmusoknak, növényeknek, gerinctelen és gerinces állatoknak. További élőhelyeket hozhatunk létre a természetes építőanyagok használatával, és a kert fenntartásának energiatakarékos újragondolásával is, s ezáltal több lehetőségünk lesz a kertünkben a kellemes időtöltésre és kikapcsolódásra.

Kertet a nagyvárosi emeletes házakban, azok belső udvarain, sőt folyosóin is kialakíthatunk. Ha egy belső térnek nincsen természetes kapcsolata a talajjal, mert a felszíne aszfalttal, burkolattal fedett, ne keseredjünk el, számos lehetőség kínálkozik kertek, ráadásul természetközeli kertek, terek kialakítására. Gondoljunk csak egy nagyobb méretű balkonládára vagy dézsákba ültetett növények csoportjaira. A belső udvarok falait is bezöldíthetjük, kúszócserjéket futtatva rájuk, ezzel számos jótékony környezeti hatást is elérhetünk.

A Kertjeinkben a természet c. pályázati kiírásunkban szereplő értékelési szempontokhoz igazodva, az alábbiakban szeretnénk néhány hasznos tanáccsal segíteni a pályázókat.

1. Mit tehetünk azért, hogy változatos növény- és állatfajok leljenek otthonra a kertünkben?

A kertünk egy nagyobb kiterjedésű városrész szerves tagja, melynek sajátos környezeti, természeti adottságai vannak (alapkőzet, talaj, csapadékmennyiség, napsugárzás stb.). Ha olyan növényeink vannak a kertben, amelyek ezeket az adott életfeltételeket kedvelik, akkor bízhatunk benne, hogy hosszú távon életképes növényi és állati életközösség kialakulását alapozzuk meg.

Jó, ha a kertben változatosság van - fák, bokrok, évelők, virággazdag füves foltok -, és próbáljunk meg különféle növényzeti szinteket létrehozni.

Vigyázzunk az idős fáinkra és bokrainkra, mert ezek nagyon fontosak a rovarok és a madarak számára; ne vágjuk ki/le őket - élvezzük az árnyékot, amelyet adnak.

Ültessünk sok színes virágot - nagyon szépek, és a méhek és a pillangók is szeretik őket.

Hagyjuk a leveleket a kertben! Nem baj, ha a levelek és a holt növényi részek a földön maradnak. Fontosak, mert a rovaroknak jó téli búvóhelyek. (Ez sokkal fontosabb, mint amit a szomszéd mond. 😊)

Rovarhotelt, madárodút, és itatókat is helyezünk ki a kertbe, egyrészt jó móka a gyerekeknek, vagy hasznos időtöltés, iskolai program lehet. Másrészt nagyon szórakoztató nézni, ahogy az állatok birtokba veszik ezeket.

Ahol lehet, csökkentsük a betonnal és a murvával, kavicsal fedett területeket! Az élőlények közül egyik sem szereti ezt a környezetet.

Törekedjünk rá, hogy a környékbeli állatfajok át tudjanak járni a kerítéseken, mert a szomszédos kertekben egyaránt található táplálékot, búvóhelyet és így nagyobbak érzékelik az élőhelyüket, ami a szaporodásukra is kedvezően fog hatni.

2. Amennyiben van a kertnek természetes talajkapcsolata, mit tehetünk azért, hogy a talaj szervesanyag tartalma és a talajélet növekedjen?

Lábaink alatt milliárd élő dolog van - és mindannyian fontosak az életünk számára -, az élet láncának részei, amelytől függünk. A jó minőségű talaj sokkal hatékonyabban csökkenti a klímánkra nehezedő negatív hatásokat – hozzájárul a klímavédelemhez.

Védjük a talajt! Próbáljuk meg fedve tartani, elsősorban növényekkel - a szél és az eső közvetítésével sok hasznos anyag jut a talajba. Legalább a vegetációs időszakban minden szabad talajfelületet növényzet vagy vízfelület fedjen - nincs kopár felszín - erózió lehetősége csökken.

Ne zavarjuk a talajéletet, kerüljük a talaj mélyforgatását, bolygatását - tele van csodálatos, de törékeny gombahálózatokkal, amelyek kommunikálnak egymással, és életre keltik a talajt.

Ne tömörítsük a talajt - a gilisztáknak nehéz lélegezni, ha a talaj nagyon tömör; ha a talaj laza, sokkal több vizet képes felvenni, és a kertet egy nagyobb eső alkalmával sem fogja elárasztani a víz.

Használjuk fel a kerti hulladékokat a talaj táplálásához - komposztáljuk a leveleket és a nyesevéket. A vágott fűhalmokat, az érett komposztot terítsük a földre; az aprított fahulladékot használjuk talajtakarásra.

Hagyjuk a leveleket a kertben! Nem baj, ha a levelek és a holt növények a földön maradnak. Fontosak, mert például a rovaroknak jó téli búvóhelyek. (Ez sokkal fontosabb, mint amit a szomszéd mond. 😊)

Kerüljük a műtrágya alkalmazását - ez rontja a talaj egyensúlyát (olyan, mint mikor túl sok édességet tömünk magunkba 😊). Szerves trágyát (növényi, állati) se alkalmazzunk túlzott mennyiségben. Optimális, fajra jellemző tápanyag-utánpótlást vállalunk.

Ne használjunk vegyszereket, kerüljük a talaj szennyezését: ha festünk, lakkozunk, barkácsolunk, ügyeljünk, hogy vegyszerek és nem lebomló hulladékok ne szóródjanak szét.

A talajban élnek a növények gyökerei. Segítsük az ép és egészséges gyökérszövet kialakulásának lehetőségét (pl.: betonfelületek csökkentésével, felbontásával, gyökérszövet elvágásának megakadályozásával stb.). Próbáljuk elkerülni, hogy csövek és vezetékek fussanak a talajban, amelyek kárt tehetnek a gyökérszövetben.

Vízáteresztő burkolatokat alkalmazzunk: pl.: zöld beton, helyben keletkezett mulcstréteg.

Meredek kertek talajának megtartása érdekében ültessünk dús gyökérszövetet nevelő növényeket. Az erózió csökkenthető pl.: talajtakaró cserjék és kúszónövények – madárbirsek, somok, borostyán stb. – telepítésével.

Lépcsőzetes – teraszos kert kialakítását természetes anyagokból készült, rakott támfalakkal oldjuk meg (a kerületre elsősorban a mészkő és a dolomit alapkőzet jellemző).

3. Mit tehetünk azért, hogy minél több csapadékvíz a kertünkben maradjon?

Minden élet fennmaradásához szükség van vízre. Ha a csapadékvizet helyben tudjuk tartani, kevesebb csapvizet kell öntözésre használnunk. A csapadékvíz helyben tartásának további előnyei is vannak: visszapótlódik a talajvíz, értékes ivóvizet takarítunk meg, nem terheljük feleslegesen a csatornahálózatot. Sőt, a talajból a növényeken keresztül elpárolgó víz javítja környezetünk klímáját is, – nyáron hűvösebb, télen enyhébb – lesz, ami neked és a kertednek is jót tesz.

Fontos tehát, hogy a lehulló csapadékot helyben tartsuk, és a kertünkben használjuk fel, mert így közvetlenül vissza tudjuk pótolni a talajvizet, nem szárítjuk ki a kertünket, jobb lesz a vízháztartása.

Építsünk víztároló medencét, vagy gyűjtsük az esővizet egyszerűen hordóba, és máris tudjuk öntözni a kertünket a csapadékvíz felhasználásával.

Próbáljuk megőrizni kertünkben a természetes növénytakarásokat: az őshonos (tájra jellemző) flóra egy adott területen általában nem igényel külön öntözést.

Növények alatt takarjuk a talajt mulccsal, vagy lombbal, hogy a talaj nehezebben tudjon kiszáradni.

Ha előnyben részesítjük a vízáteresztő burkolatokat (pl.: „lyukas” beton = zöldbeton) akkor megakadályozhatjuk a csapadékvíz gyors és felesleges elfolyását.

Építsünk kerti tavat, amit lehetőleg csapadékvízzel tápláljunk.

Alakítsuk úgy a terepviszonyokat a kertünkben, hogy a lehulló csapadék ne tudjon könnyen lefolyni a felszínről. Például ha esőkertek, gyepes mélyedések, enyhén lejtő, kanyargó árkok (szárazpatakok) sorozatát alakítjuk ki, ezek a vizet összegyűjtik és lassan a talajba szivároztatják, a bennük élő növényeken keresztül elpárologtatják.

Az esőkert az épülettől megfelelő távolságban létrehozott mélyedés, amelyet időszakos vízborítást elviselő növényekkel ültetünk be.

Visszatartjuk a csapadékot, ha vízszintes, vagy kis hajlásszögű tetőfelületre zöldtetőt építünk.

Sok csapadékot tudunk hasznosítani függőleges felületek beültetésével, zöldhomlokzat kialakításával is.

4. Mit tehetünk azért, hogy a kertünk építőanyagai támogassák az élővilágot?

A kert kialakítása során főként a növényekből hozunk létre különböző formákat, csoportokat, például nagyobb gyepes felületeket vagy sövényeket, cserjecsoportokat. Azonban a növények mellett, bár kisebb arányban, épített elemek is helyet kapnak a kertben, például támfalak, lépcsők, tipegők, padok, stb.

Törekedjünk rá, hogy a kertünkben felhasznált építőanyagok támogassák az életet.

A kert kialakításánál használjunk inkább természetes anyagokat. A beton vagy műanyag helyett részesítsük előnyben a faanyagokat, a természetes köveket, sziklákat, a nádat, bambuszt. Egy sziklakert építésénél például a környékre jellemző nagy köveket a helyi kőbányából szerezzük be.

Ügyeljünk arra, hogy csak a feltétlenül szükséges méretű és mennyiségű épített elem (burkolat, támfal, kisház stb.) legyen a kertben, hogy az élő növényzet elegendő teret kapjon.

Az épített elemek készülhetnek régi, bontott anyagok felhasználásával, így a patinájuk a kert díszévé válhat.

Az új anyagok lehetőség szerint legyenek természetesek, a közelből beszerezhetőek, így szállításukkal időt, energiát is megtakarítunk.

Ha habarcs, fuga nélkül, azaz szárazon rakjuk a burkolatot, alacsony támfalat, a felhasznált anyag később könnyebben elbontható, újraépíthető. Ezek a szerkezetek a víz beszívargását is támogatják.

A farakások vagy a kőhalmok az állatok búvóhelyeül is szolgálhatnak.

Magunk is építhetünk rovarhotelt, tehetünk ki madáretetőt, madárodút, rovar- és madáritatót is. Érdemes a kertben kisebb tavat is kialakítani, ha erre kevés a hely, tegyünk ki madár- és rovaritatókat.

5. Mit tehetünk azért, hogy csökkentsük a kertünk munka- és energiaigényét?

Nem muszáj szinte minden nap fűvet nyírni és a kaszálékot, vagy a lehullott lombot az utolsó levélig összegyűjteni, így a kertfenntartás munkaigénye is csökkenthető, a kertben maradó szerves anyagot pedig többféleképpen hasznosíthatjuk.

Érdemes a kert egy védettebb, rejtettebb zugában komposztálni, az érett komposzt igen értékes tápanyag a kert számára, sőt kerti állatok számára is.

Ahol nem feltétlenül szükséges ott ne vágjuk a gyepet, hagyjunk "kaszálatlan" területeket, melyek az élővilág számára nagyon fontosak, és egy vadvirágos rét szemet gyönyörködtető is lehet egyben.

Gyomelnyomó növények ültetése, természetes társulásokban is egymás mellett élő növényfajok telepítése mellett kisebb lesz a kert gondozására fordítandó energia.

Rádásul, ha az adott tájra jellemző növényfajokat ültetjük, akkor permetezésre sem lesz szükség.

A műtrágya és a vegyszerek mellőzésével pedig szintén csökkenthető a kertünk energiaigénye.

A gépészeti, elektromos berendezések működtetéséhez használjunk energiatakarékos, vagy megújuló energiaforrást.

Az már csak plusz jó hatás, hogy az épület energiaigényét pozitívan befolyásolja a kert növényállománya (téli szélvédelem, nyári árnyékolás, téli napfény, zöldtető, zöldhomlokzat stb.).

6. Hogyan alakíthatunk ki természetes környezetet a kertben?

A kertünk nem egy elszigetelt egység, a kerítésnél nem ér véget. A madarak, a gyíkok, a lepkék és más rovarok soha nem is tekintették határvonalnak kerítéseinket. Próbáljunk mi is arra gondolni, hogy valamilyen mértékben a szomszédos ingatlan fája is része a mi kertünknek (és nem csak azért, mert az egyik ága átlóg hozzánk), emellett a mi kertünk növényei is hatással vannak a környék többi kertjének élővilágára.

Természetközeli kertünk segítségével kapcsolódjunk be aktívan az élővilág változatosságának megőrzésért folyó munkába, hogy közeli és távolabbi lakókörnyezetünk igazi élőhely lehessen az emberek, és a környező élővilág számára is.

Próbáljunk a kertünkre, mint élőhelyre gondolni. Egy kert nem attól lesz feltétlenül szép, ha szinte sterilen tartjuk (alacsonyan tartjuk a gyeplet gyakori fűnyírással, minden gallyat összeszedünk és minden egyes levelet bezsákolunk stb.). Ha gondolatban magunk elé képzelünk egy természeti környezetet, ami a minket körülvevő Budai-hegyekre jellemző és a fenti ötletekkel együtt ebből merítünk ihletet, akkor már jó úton járunk.

7. Miért hasznos a számunkra, hogy a kertünk természetközelié váljon?

A fenti tippek és tanácsok mentén körvonalazódik, mennyi jó van abban, ha egy természetközeli kerttel lehetünk kapcsolatban. Vegyünk ezekből az előnyökből sorra néhányat.

Ha az ablakból rálátunk a kertünkre, jobb érzéssel tölthet el bennünket egy dús növényzetű zöldfelület látványa, mint egy növénymentes ház körüli terület.

A jól kialakított kertben felüdülhetünk, kikapcsolódhatunk, lelkileg feltöltődhetünk. Mindehhez hozzásegíthetnek a kisebb-nagyobb vízfelületek, a színek, a növényzet kialakítása stb.

Ha dús a növényzet a kertünkben, az jótékonyan fogja árnyékolni a játszósarkot, a teraszt, vagy akár a parkolóhelyet, ami különösen nyáron lesz kellemes.

Ha az autóval használt területrészeket növényfállal, élő sövényel, pergolára futatott fajokkal határoljuk el, akkor nemcsak szebb környezetet, hanem a káros gázok szűrésére alkalmas élőhelyet tudunk kialakítani.

A kertünk nem csak önmagunk számára élettér: a jól kialakított kert számos állatfaj számára jelenthet élőhelyet. Ezek megfigyelésére kitűnő megfigyelőhelyet biztosíthat egy kert. Az így nyert tapasztalatokkal ismereteink is bővíthetnek.

A körülöttünk lévő élővilágot a kertünkben is megvendéghelhetjük. Ehhez elegendő egy gallykupac elhelyezése sünök, vagy a teletű vörösbegyek, illetve ökörszemek számára, de egy kisebb terméskő-kupaccal megfelelő gyíkvárat, egérvárat is kialakíthatunk. Ha szerencsénk van, akkor ezek környezetében akár baglyokat is megfigyelhetünk.

A kert egyes részein konyhakertet is kialakíthatunk, amivel megtermelhetjük magunknak az élelmiszerszükségletünk egy részét.

Kertünk legyen igazi közösségi tér: a növény és állatvilág számára megfelelő feltételek kialakítása mellett élvezzük a kertünket. Alakítsunk ki benne olyan részeket, ahol a barátainkkal és a családukkal jól érezhetjük magad, ahol tartalmasan kapcsolódhatunk, beszélgethetünk.

Ne feledjük, a kert nem munkahely: nem az a jó kert ahol minden fűszál élére van állítva. A kevesebb több: ha nem műveljük túl a kertet, a lombot nem feltétlenül gereblyézzük össze mindenhol, és a füvet sem nyírjuk 3-4 naponta, akkor nemcsak magunkat kíméljük meg sok felesleges munkától, hanem előbb teret fogunk tudni kialakítani számos állatfaj számára is.

A kert akkor válik élménnyé, ha úgy működik, mint egy igazi szabadtéri tanterem: ahol a növények ápolása mellett mi is részévé válhatunk a természetnek és ahol a kertművelés lehetőséget ad, hogy a természet ismét beköltözzön a városainkba. Ha ezt meg tudjuk teremteni, rengeteg élményt gyűjthetünk, amiből megtanulhatjuk újra a természet működését, és jobban megérthetjük, illetve megvédhetjük azt.